

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ವೈಚಾರಿಕತೆ: ಆಧುನಿಕ ಘಟ್ಟಗಳು

ಡಾ.ನಾಗರೆಡ್ಡಪ್ಪ ಹೆಚ್

ಕನ್ನಡ ಸಂಶೋಧಕರು

ಸರಾಂಶ

ಜಗತ್ತಿನ ಹಾಗೂ ಕನ್ನಡದ ವೈಚಾರಿಕ ಬರಹಗಳು ಎಲ್ಲ ಜನವರ್ಗಗಳನ್ನೂ ತಲುಪಬೇಕಾದ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿನ ವಿವಿಧ ವರ್ಗಗಳು ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ವೈಚಾರಿಕ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕಾದ ಅಗತ್ಯವಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಈ ಸಂಶೋಧನೆ ಪರಿಶೀಲಿಸುತ್ತದೆ. ಡಾ.ಬಿ.ಆರ್.ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರ ತಾತ್ವಿಕ ಮತ್ತು ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ನಿಲುವುಗಳು, ಪೆರಿಯಾರ್, ಲೋಹಿಯಾ, ಮಾರ್ಕ್ಸ ಗ್ರಹಿಕೆಗಳು, ದೇಶಿ ವೈಚಾರಿಕ ನೋಟಗಳು ಜನರನ್ನು ಹಾಗೂ ಸಮಾಜವನ್ನು ಸರಿಯಾದ ಹಾದಿಗೆ ತರಬಲ್ಲವು ಎಂಬುದನ್ನು ಕನ್ನಡ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪಠ್ಯಗಳು ತೋರಿಸಿರುವ ರೀತಿಯನ್ನು ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಕೊಂಡಿದೆ. ಒಂದು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವೈಚಾರಿಕ ನೋಟಗಳ ರೂಪೀಕರಣಕ್ಕೆ ಹಲವು ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ಚಿಂತನಾ ಕ್ರಮಗಳು ನೆರವಾಗುವ ರೀತಿಯೂ ಈ ಕನ್ನಡ ವೈಚಾರಿಕ ಪಠ್ಯಗಳಲ್ಲಿದೆ. ವಸುದೇವ ಭೂಪಾಲಂ ಚಿಂತನೆಗೆ ಚಾರ್ವಾಕವಾದ ಹಾಗೂ ರಸೇಲ್ ವಿಚಾರವಾದಗಳೆರಡೂ ನೆರವಾಗಿವೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಕುವೆಂಪು ಅವರಿಗೆ ಬುದ್ಧ, ವಿವೇಕಾನಂದರಂತೆ ಪಶ್ಚಿಮವೂ ವೈಚಾರಿಕ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರೇರಣೆಯಾಗಿದೆ. ತೇಜಸ್ವಿ ಅಥವಾ ಲಂಕೇಶರಿಗೆ ಪಶ್ಚಿಮದ ಆಧುನಿಕತೆ, ಲೋಹಿಯಾ ಚಿಂತನೆ ಹಾಗೂ ಆತ್ಮಪರೀಕ್ಷೆಗಳು ಸೇರಿ ವೈಚಾರಿಕ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುವಲ್ಲಿ ನೆರವಾಗಿವೆ. ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯನವರ ವೈಚಾರಿಕತೆಗೆ ಮಾರ್ಕ್ಸವಾದ ಹಾಗೂ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ವಾದಗಳೆರಡೂ ನೆರವಾಗಿವೆ. ಕನ್ನಡ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಚಾರವಾದಿ ಎಂದರೆ ಬಗೆಬಗೆಯ ಶೋಷಣೆಯ ಮೂಲಗಳ ವಿರುದ್ಧ ನಿಲ್ಲುವವನು ಅಥವಾ ನಿಲ್ಲುವವಳು ಎಂಬ ಗ್ರಹಿಕೆಯೂ ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಕನ್ನಡ ವೈಚಾರಿಕ ಪಠ್ಯಗಳು ಬಗೆಬಗೆಯ ದಮನದ ಮೂಲಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಭಾರತೀಯ ಹಾಗೂ ಕನ್ನಡ ವೈಚಾರಿಕರ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಕೊಂಚ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಈ ಪಠ್ಯಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ತೋರಿಸಿದೆ. ಜನಮಾನಸವನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಲೆತ್ತಿಸುವ ಪುರೋಹಿತಶಾಹಿ ಹಾಗೂ ಮತೀಯ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡ ಚಿಂತಕ,ಚಿಂತಕಿಯರ ಹೋರಾಟ ಹಾಗೂ ಅವರು ರೂಪಿಸಿರುವ ವೈಚಾರಿಕ ಪಠ್ಯಗಳು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಎದುರಿಸಿ, ಆ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸುವ ಬೌದ್ಧಿಕ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡ ಓದುಗರಿಗೂ ಕೊಟ್ಟಿವೆ. ಜಾತಿಪದ್ಧತಿಯ ಶ್ರೇಣಿಕೃತ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಮೇಲು, ಕೀಳುಗಳನ್ನು ತೊಡೆಯಲು ಜಾತ್ಯತೀತತೆ ನೆರವಾದಂತೆ, ಧರ್ಮ-ಧರ್ಮಗಳ ನಡುವಣ ದ್ವೇಷವನ್ನು ತೊಡೆಯಲು ಕೂಡ ಜಾತ್ಯತೀತತೆ ನೆರವಾಗುವುದನ್ನು ಈ ಪಠ್ಯಗಳು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿವೆ.

ಪ್ರಮುಖ ಪದಗಳು: ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಘಟ್ಟದ ವೈಚಾರಿಕತೆ, ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಅ.ನ.ಕೃ, ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ನಿರಂಜನ, ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಬಸವರಾಜ ಕಟ್ಟೀಮನಿ, ನವ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ವೈಚಾರಿಕತೆ, ದಲಿತ ಮತ್ತು ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವೈಚಾರಿಕತೆ, ದಲಿತ ಸಂಘರ್ಷ ಸಮಿತಿ, ಕರಪತ್ರ ಮತ್ತು ಹಾಡುಗಳು, ದಲಿತರು ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರಭುತ್ವ.

ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ

೧೯ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಮೊದಲ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಆಧುನಿಕತೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು ಆರಂಭಗೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ವೈಚಾರಿಕತೆ ಹಾಗೂ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳು ಹೊಸ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಗೊಂಡು ನಗರೀಕರಣಕ್ಕೆ ಭಾರತವನ್ನು ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸಿದವು. ಮೇಲ್ವ್ಯಾತಿಗಳು ಆಧುನಿಕತೆಯನ್ನು ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಅಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣಗಳಿಗೆ ಒಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು ಮತ್ತಷ್ಟು ಹಿಗ್ಗಿದವು. ಹಾಗಾಗಿ ವಸಾಹತುಶಾಹಿ ಪ್ರವೇಶವು ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸಾಂಪರದಾಯಿಕ ಆಲೋಚನೆ, ನಂಬಿಕೆ, ಮೌಲ್ಯಗಳ ಪುನರ್ ಅವಲೋಕನಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು. 'ರಿನೇಸನ್ಸ್' ಪದಕ್ಕೆ ಸಂವಾದಿಯಾಗಿ 'ನವೋದಯ' ಎಂಬ ಪದ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಗೆಂದಿದ್ದು, ಆ ಪದವು ಹೊಸ ವೈಚಾರಿಕತೆಯ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವನ್ನು ಆಧುನಿಕ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡ ಅಂಶವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

“ನವೋದಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಅತಿ ಪ್ರಮುಖ ಪರಿಪೆ ರಾಕ್ಷೆಯ ಅಂದರೆ 'ಅನ್ವೇಷಣೆ' ಎಂದು ಡಾ. ಕೆ.ವಿ. ನಾರಾಯಣ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಅದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಬದುಕಿನ ಕ್ರಮ ಎದುರಿಸಿದ ಹಲವು ಪಲ್ಲಟಗಳಿಂದಾಗಿ ಸಾಹಿತಿ ತನ್ನ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಬದಲಾವಣೆಗಳಾಗುವುದನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡನು. ನವೋದಯದ ಲೇಖಕರಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿನ ಪರಿಪ್ರೇಕ್ಷೆಯಗಳು ಮರೆಯಾಗದೆ ಇದ್ದರೂ, ಅವರು ಸಮುದಾಯದ ಮುಖವಾಣಿಗಳಾಗುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯವೂ ಆಗಿತ್ತು. ಅದರಿಂದಾಗಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ನೋಡುವ ವಿಶೇಷ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವೊಂದು ಅವರಿಗೆ ಲಭಿಸಿತು. ಅದೇ ಅನ್ವೇಷಣೆ. ಈ ಅನೆ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಸಾಧನೆ ಮತ್ತು ಗುರಿ ಮನುಷ್ಯ. ಈ ಮನುಷ್ಯನ ತಿರುಳು ಮಾತು ಒರ ಕಾಲದೇಶ ಸಂಬಂಧವಾಗಿರದೆ ಶೋಧಿಸಿದಷ್ಟೂ ಗ್ರಹಿಕೆಗೆ ಮೀರಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಧರ್ಮನಿರಪೇಕ್ಷತೆ, ಮಾನವತಾವಾದ, ಆದರ್ಶವಾದ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಪ್ರಿಯತೆ, ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಣೆ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳು ನವೋದಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಾಮಾಜಿಕ ನಿಲುವುಗಳಾಗಿ ಕಂಡು ಬಂದವು.

ನವಜಾಗೃತಿಯಿಂದ ಆರಂಭಗೊಂಡ ತಾತ್ವಿಕ ಪುನರಾಲೋಚನೆಯು ನಮ್ಮ ಸಮಾಜವನ್ನು, ನಮ್ಮ ಮತ-ತತ್ವಗಳನ್ನು, ನಮ್ಮ ರಾಜಕೀಯ-ಸಾಮಾಜಿಕ ಅವನತಿಯನ್ನು, ಆರ್ಥಿಕ ದುರವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ಅವುಗಳ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ ಮಾಡಿ ಅದರ ಗುಣದೋಷಗಳನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸಲು ಹೊಸದಾದ ಅರಿವಿನ ಕ್ರಮವನ್ನು ರೂಪಿಸಿತು. ವಸಾಹತುಶಾಹಿ ಆಗಮನಕ್ಕೆ ಉಂಟಾದ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳೇ ಕನ್ನಡ ನವೋದಯಕ್ಕೂ ಕಾರಣವಾಗಿವೆ. ಪಶ್ಚಿಮದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ದಟ್ಟ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ನಮ್ಮ ಮತಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮೇಲೆ ಆದ ಪರಿಣಾಮದಿಂದ ಮನುಷ್ಯನ ಅನುಸಂಧಾನದ ಮೂಲ ನೆಲೆಗಳು ಗೋಚರವಾಗಿ ಹೊಸದೊಂದು ಅರಿವು ಮೂಡಿತು. “ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ರೊಮ್ಯಾಂಟಿಕ್ ಕಾವ್ಯದ ಧೋರಣೆ ಮನುಷ್ಯ ಚೇತನದ ಅನನ್ಯತೆ, ಅಮೇಯತೆಗಳನ್ನು ನೆಚ್ಚಿದ ತಾತ್ವಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ರೂಪಿತವಾದುದು. ಗ್ರೀಕ್ ರುದ್ರ ನಾಟಕಗಳು ಅಭಿಜಾತ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು, ಅಂದರೆ ಮಾನವನ ಚೈತನ್ಯ ಮತ್ತು ತಿಳುವಳಿಕೆಗೆ ಮಿತಿ ಮೇರೆ ಇದೆ ಎಂಬಂಥ ಧೋರಣೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವಂಥವು. ಮನುಷ್ಯನ ಚೈತನ್ಯಕ್ಕೆ ಪರಮ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ನೀಡುವ, ಆ ಮೂಲಕ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಪರಧರ್ಮ ಗೌರವ ಸಲ್ಲಿಸುವ ರೊಮ್ಯಾಂಟಿಕ್ ಧೋರಣೆ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಚ್ಚ ಹೊಸದಾಗಿ ಕಾಣಿಸುವಂಥದ್ದು. ಆದರೆ ರೌದ್ರ ಕೊನೆ, ಜನ್ಮಾಂತರರಾಹಿತ್ಯ ಕಲ್ಪನೆ ಇತ್ಯಾದಿ ದೃಷ್ಟಿಗಳಿಂದ ಹೊಸತೆಂಬಂತೆ ಕಾಣಿಸಿದರೂ, ಮನುಷ್ಯನ ಚೈತನ್ಯದ ಮಿತಿ ಮೇರೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಗ್ರೀಕ್ ನಾಟಕಗಳ ದೃಷ್ಟಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೊಸತೆಂಬಂಥದ್ದಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಭಿನ್ನವಾದ ಜೀವನ ದೃಷ್ಟಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯುಳ್ಳ ಎರಡು ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯನವರು ಜೊತೆ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ತೆರೆದರು” ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಜಿ. ಎಚ್. ನಾಯಕ್.

“ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಎಲ್ಲಾ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳ ಜನರ ವೈಚಾರಿಕ ಜಾಗೃತಿಯ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಪರಿಚೋದನೆ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪ್ರಜ್ಞೆ”.೨ ಈ ಜಾಗೃತಿಯಿಂದ ಕನ್ನಡಿಗರ ಬೌದ್ಧಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಮೇಲೆ ಅಖಿಲ ಭಾರತೀಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತಹ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದ್ದರು. ಬಂಗಾಳಿ ಮತ್ತು ಮರಾಠಿ ಭಾಷೆಗಳಿಂದ ಬಂದಿದ್ದ ಬಂಕಿಮಚಂದ್ರ ಚಟರ್ಜಿ ಮತ್ತು ಹರಿನಾರಾಯಣ ಆಪ್ತ ಅವರ ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡದ ಬಿ. ವೆಂಕಟರಾಯ ಮತ್ತು ಗಳಗನಾಥರು ಅನುವಾದಿಸಿ ಹೊಸ ಬಗೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ರೂಪವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದರು. ಅಂದಿಗೆ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕ ಕೂಡ ದಕ್ಷಿಣ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರವೇ ಆಗಿ ಬಾಲಗಂಗಾಧರ ತಿಲಕರ ಗೀತಾರಹಸ್ಯವೂ ಆಲೂರು ವೆಂಕಟರಾಯರಿಂದ ಅನುವಾದಗೊಂಡಿತ್ತು.

ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಘಟ್ಟದ ವೈಚಾರಿಕತೆ

ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಚಳುವಳಿಯು ಸಾಮಾಜಿಕ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬಂದ ಸಾಹಿತ್ಯಕ ಚಳುವಳಿ. ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಣೆಯ ಉದ್ದೇಶಗಳೊಂದಿಗೆ ಉದಯಿಸಿದ ಈ ಚಳುವಳಿಯು ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಳುವಳಿಯೂ ಆಯಿತು. “ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪರಜ್ಞೆಯ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದ ಸಾಮಾಜಿಕ, ರಾಜಕೀಯ ಧೋರಣೆಗಳು ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗದ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುವುದಾಗಿತ್ತು. ಅಕ್ಷರಸ್ಥ ವಲಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಕಾರ್ಮಿಕರು, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಮುಂತಾದ ವರ್ಗಗಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅದು ಬೆಳೆಸಿದ್ದ ಸಂವಾದ ಚಾರಿತ್ರಿಕವಾಗಿ ಮಹತ್ವದ್ದು. ಈ ಓದುಗ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ತಂತ್ರ, ವಸ್ತು ನಿರ್ವಹಣಾ ವಿಧಾನ ಪ್ರಗತಿಶೀಲರ ಯಶಸ್ಸಿನ ಹಿಂದೆ ಇರುವ ಪ್ರಮುಖ ಶಕ್ತಿ” ಎಂದು ಡಾ. ಡಿ.ಆರ್. ನಾಗರಾಜ್ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿನ ಶೋಷಣೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯ ದನಿಯಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡ ಈ ಚಳುವಳಿಯು ವರ್ತಮಾನದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಾದ ಹಸಿವು, ಬಡತನ, ವರ್ಗ ತಾರತಮ್ಯ, ಸ್ವಿಫ್ಟ್ ಶೋಷಣೆ, ಕಾರ್ಮಿಕ ಶೋಷಣೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ವಾಸ್ತವದ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸಿತು.

“ಪ್ರಗತಿಶೀಲತೆ ಎನ್ನುವುದು ಮೂಲಭೂತವಾಗಿ ಸಾಹಿತ್ಯಕ ಪರಿಭಾಷೆಗೆ ಸೇರಿದ ಪದವಲ್ಲ. ಪರಗತಿಯ ಅರ್ಥ ಮತ್ತು ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಚಿಂತನೆಯು ಸಾಮಾಜಿಕವಾದುದು. ತನ್ನ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಜೀವಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಹಾಗೂ ಮನಶ್ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವಂಥದ್ದು” ಎಂದು ಡಾ.ಎಚ್.ಎಸ್. ರಾಘವೇಂದ್ರರಾವ್ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡುತ್ತಾರೆ. ೨೬ ಸಮಾಜವನ್ನು ಪ್ರಗತಿ ಪಥದಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಚಳುವಳಿ ಮೂಡಿ ಬಂದಿತ್ತು. ‘ಪ್ರತಿ ಎಂದರೆ ಮುಂದೆ ಹೋಗುವುದು’ ಎಂದರ್ಥ. ಈಗ ಇರುವ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಮತ್ತೊಂದು ಸ್ಥಿತಿಗೆ ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಡುವುದು. ನವೋದಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ರಸಪರ ಧೋರಣೆ, ನಿಸರ್ಗದಲ್ಲಿನ ಉತ್ಸಾಹ, ಜೀವನ ವಿಮುಖತೆಯಂತೆ ಕಂಡ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಒಲವು ಮುಂತಾದವುಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿ ಬಂದದ್ದು ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಸಾಹಿತ್ಯ. ‘ರಾಜಸೇವಾಸಕ್ತರ, ಜರಿ ರುಮಾಲಿನವರ, ಕ್ಲೋಸ್ ಕಾಲರಿನವರ’ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿರುದ್ಧದ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯಾಗಿ ಮೂಡಿ ಬಂದಿತು. ‘ನವೋದಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅತಿ ಭಾವುಕತೆಗೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿ ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಸಾಹಿತ್ಯ ಹುಟ್ಟು ಪಡೆಯಿತು’ ಎಂದು ಬೆಳಗಾವಿ ರಾಮಚಂದ್ರರಾಯರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಭಾರತದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಪೂರ್ವ ಹಾಗೂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯೋತ್ತರದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಎಡಪಂಥೀಯ ಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ ಮೂಡಿ ಭಾವಪರವಶತೆಯನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿಕೊಂಡು ಸಾಗಿ ಬಂದ ಈ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಕಲ್ಪನೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತು ನೀಡಿದ್ದ ರಮ್ಯ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ, ಜನಪರವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯ

ಸೃಷ್ಟಿಯತ್ತ ಗಮನ ಹರಿಸಿತ್ತು. ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ರಮ್ಯ ಕವಿಗಳ ಅನಾದರಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರವಾಗಿದ್ದ ಕೂಲಿಕಾರರು, ರೈತರು, ಕೆಳವರ್ಗದ ಜನರಿಗೆ ಅವಕಾಶ ನೀಡಿತ್ತು. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿನ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಾದ ವೇಶ್ಯಾಸಮಸ್ಯೆ, ಸತಿಸಹಗಮನ, ಬಾಲ್ಯವಿವಾಹ ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಚಾರಗಳ ಕಡೆ ಆದ್ಯತೆ ನೀಡಿದ ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಸಾಹಿತ್ಯ ನಂತರ ಬಂದ ದಲಿತ ಸಾಹಿತಿಗಳಿಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನವನ್ನು ನೀಡಿತ್ತು.

ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಅ.ನ.ಕೃ

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಚಳುವಳಿ, ಏಕೀಕರಣ ಚಳುವಳಿ ಮತ್ತು ಹಿಂದೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪುನರುಜ್ಜೀವನ ಚಳುವಳಿಗಳು ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಿದ್ದಾಗ ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಚಳುವಳಿಯ ಒಂದು ಭಾಗವಾಗಿ ಮಾರ್ಕ್ಸ್ವಾದದಿಂದ ಆಕರ್ಷಿತವಾಗಿಯೂ ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಸಾಹಿತ್ಯ ರೂಪುಗೊಂಡಿತು. ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಸ್ಯೆ ಎಂಬ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ವೇಶ್ಯಾ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು, ಲೈಂಗಿಕಾಸಕ್ತ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಮುಕ್ತವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದೆಂದು ಹೊರಟಿದ್ದರು. ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಗಂಭೀರವಾದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಆಯ್ಕೆ ಎಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ಅನುಕರವರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ: “ರಾಮ ಕೃಷ್ಣರ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ಕೇಳಿ ಕೇಳಿ ಸಾಕಾಗಿದೆ. ಹಿಂದಿನ ಪವಾಡಗಳನ್ನು ಹಾಡಿ ಹೊಗಳುವುದು ಇಂದು ಬೇಕಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಮುಂದಿರುವ ಸಮಸ್ಯೆಗಳೇ ಬೃಹದಾಕಾರವಾಗಿವೆ. ನಮ್ಮ ಸರ್ವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಪರಿಹಾರ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳೋಣ. ನೆಲವನ್ನು ನಂಬಿ ದುಡಿಯುವ ನೇಗಿಲಯೋಗಿ, ಕಾರ್ಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಬೆವರು ಸುರಿಸಿ ದುಡಿಯುವ ಕಾರ್ಮಿಕ ಅವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ವಹಿಸೋಣ. ಅನುತಾಪ ತೋರೋಣ. ಇವರ ಜೀವನ ಹಸನು ಮಾಡೋಣ. ಟೊಳ್ಳು ವೇದಾಂತ ನಮಗೆ ಬೇಕಿಲ್ಲ. ಜ್ವಲಂತ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಪರಿಹಾರಕ್ಕೆ ಗಮನವೀಯೋಣ”.(ಅ.ನ.ಸುಬ್ಬರಾವ್, ರಸಚೇತನ,) ಅವರ ಕೃತಿಗಳ ವಸ್ತು ಶೋಷಿತ ವರ್ಗದವರ ಪರವಾದ ವಸ್ತುವಾಗಲು ಕಾರಣವೇನು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಮೇಲಿನ ಮಾತುಗಳೇ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿವೆ.

ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ನಿರಂಜನ

ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಚಳುವಳಿಯು ತಾತ್ವಿಕವಾಗಿ ದಿಕ್ಕು ತಪ್ಪಿದಾಗಲೂ ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ಖಚಿತತೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದವರು ನಿರಂಜನರು. “ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಚಳುವಳಿ ಮತ್ತು ಏಕೀಕರಣ ಚಳುವಳಿಗಳು, ಹಿಂದೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪುನರುಜ್ಜೀವನ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಉತ್ತುಂಗದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದ ಬಡ ಕುಟುಂಬದಿಂದ ಬಂದ ನಿರಂಜನರು ಸಮತಾವಾದದ ಸರಕುಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತು ತಂದವರು” ಎಂದು ತಮ್ಮ ಆತ್ಮಚರಿತರ ‘ಹುಳಿಮಾವಿನ ಮರ’ದಲ್ಲಿ ಪಿ. ಲಂಕೇಶ್ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ನಿರಂಜನರ ಪ್ರಕಾರ, “ಸಾಹಿತಿಗೂ ಸಮಾಜಕ್ಕೂ ಸಂಬಂಧವಿದೆ; ಸಾಹಿತಿ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಜವಾಬ್ದಾರನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ಮೇಲೆ ದೊಡ್ಡ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಿದೆ. ಸಾಹಿತಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಬಾಹ್ಯ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹಲವೊಂದು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಾನೆ. ಕೆಲವೊಂದು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ. ಈ ನಿರೀಕ್ಷೆ, ಅನುಭವಗಳು ಆತನ ಹೃದಯದ ಹೊಯ್ಯಾಟವನ್ನು, ಮೆದುಳಿನ ಕೆಲಸವನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತದೆ. ಮುಂದೆ ತನ್ನ ಭಾವನೆ ವಿಚಾರಗಳಿಗೆ ಆತ ರೂಪ ಕೊಡ ಬಯಸುತ್ತಾನೆ.”(ಆರ್.ಜಿ. ಹಳ್ಳಿ ನಾಗರಾಜ್,) ನಿರಂಜನರು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡ ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ನಿಲುವಿನ ಈ ಮಾತುಗಳು ಅವರ ಬದುಕು ಬರಹದ ಮೇಲೆ ಬೆಳಕು ಚೆಲ್ಲಿವೆ. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಚಳುವಳಿಯ ಹೋರಾಟ ಹಾಗೂ ನವೋದಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಉಚ್ಛ್ರಾಯ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಆದರ್ಶದ, ಕನಸಿನ ಫಲ ಪಡೆಯಲು ಹೋರಾಟ ನಿರಂಜನರು ಪ್ರಗತಿಶೀಲರಾಗಿ ಗುರ್ತಿಸಿಕೊಂಡರು. ೧೯೬೨-೬೬ರ ತನಕ ಪಂಜಾಬ್‌ನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪುರವಣಿಯಲ್ಲಿ ‘ಬೇವು-ಬೆಲ್ಲ’ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಅಂಕಣದಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಲೇಖನಗಳ ಸಂಕಲನವಾದ ‘ಅಂಕಣ’ದಲ್ಲಿ ನಿರಂಜನರು ತಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯದ ನಿಲುವನ್ನು ಕುರಿತು “ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿ ಭಗವಂತನ ಪ್ರೇರಣೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಒಪ್ಪಲಾರೆ” ಎಂದಿದ್ದಾರೆ.(ಅಂಕಣ,) ಮನುಷ್ಯನ ಕೆಲಸಗಳ ಹಿಂದೆ ದೈವೀಪ್ರೇರಣೆ ಕೃಪೆಯನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆದಿದ್ದ ನಿರಂಜನರು ಜನತೆಯ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದಲೇ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಬೇಕು ಎಂದು ತಾಳಿದ್ದ ನಿಲುವು ಪ್ರಗತಿಶೀಲವಾದುದಾಗಿತ್ತು.

ಬಡಜನರ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡ ರಾಜಕೀಯ ಚಳುವಳಿಯೊಂದು ಲೇಖಕರನ್ನು, ಸಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಜೊತೆಯಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಒಳಪದರಗಳೊಂದಿಗೆ ಜನಪದರವನ್ನು ಒಂದುಗೂಡಿಸಿದ ಕಥನವನ್ನು ನಿರಂಜನರು ಕಟ್ಟಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಕೇರಳದ ಕಾಸರಗೋಡಿನ ಚಿಕ್ಕ ಹಳ್ಳಿಯಾದ ಕಯ್ಯೂರುವಿನಲ್ಲಿ ರೈತರು ಆಳುವವರ ವಿರುದ್ಧ, ಭೂಮಾಲೀಕರ ವಿರುದ್ಧ ನಡೆಸಿದ ಹೋರಾಟ. ವಸಾಹತುಶಾಹಿಯು ಇದನ್ನು ತಡೆಯಲು ನಿರ್ದಯವಾಗಿ ರೈತರ ಮೇಲೆ ಮುಗಿಬಿದ್ದ ರೀತಿ, ಆಳುವವರ ಆಧಾರ ಸ್ತಂಭಗಳಾದ ಭೂಮಾಲೀಕರ ಸುಲಿಗೆ ನೀತಿ, ಪೊಲೀಸರ ದೌರ್ಜನ್ಯ, ಯುವಕರು ಮತ್ತು ರೈತರ ಮೇಲೆ ವಿನಾಕಾರಣವಾಗಿ ಅಪರಾಧ ಹೇರುವಿಕೆ, ಶ್ರಮಿಕ ವರ್ಗದ ಹಿತವನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ಭಗ್ನಗೊಳಿಸಿದ ರೀತಿ ಇವೆಲ್ಲ ವಿವರಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಕಾದಂಬರಿಯ ಗ್ರಹಿಕೆಗಳು ಈ ಕಾಲಮಾನಕ್ಕೂ ಪ್ರಸ್ತುತವಾಗಿವೆ.

ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಬಸವರಾಜ ಕಟ್ಟೀಮನಿ

ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಸಮಾನತೆ, ಶೋಷಣೆ, ಅನ್ಯಾಯ, ಮೋಸ, ಭೃಶೃಷ್ಠತೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅಸಹನೆಯನ್ನು ಬಸವರಾಜ ಕಟ್ಟೀಮನಿಯವರು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಸುಸಂಸ್ಕೃತವೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ತಾಂಡವಾಡುತ್ತಿರುವ ನೈತಿಕ ಅಧಃಪತನವನ್ನು, ಡಾಂಭಿಕತನವನ್ನು, ವೇಷಗಾರಿಕೆಯನ್ನು, ಜಾತೀಯತೆಯ ಅನಾಹುತವನ್ನು, ಧೈಯ ಶೂನ್ಯ, ದ್ವಿಮುಖ ಬಾಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಹರಿತವಾದ ಲೇಖನಿಯ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಖಂಡಿಸಿದ್ದರು. ಸ್ವತಃ ಹಳ್ಳಿಯ ನಿವಾಸಿಯಾದ ಅವರಿಗೆ ಹಳ್ಳಿಯ ಮತ್ತು ನಗರಗಳ ನಾನಾ ಬಗೆಯ ಅಂತಸ್ತಿನ ಜನರ ಜೀವನದ ಗಾಢವಾದ ಅನುಭವ, ಸಮಾಜದ ಸೂಕ್ಷ್ಮರಂಜಿತ ನಿರೀಕ್ಷಣೆ, ಸ್ವಂತ ಬದುಕಿನ ಸಂಕಷ್ಟಗಳು ಹಾಗೂ ಸಂಚಾರಿ ಜೀವನ ಸಾಹಿತ್ಯ ನಿರ್ಮಿತಿಗೆ ವಿಪುಲವಾದ ವಸ್ತುವನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದವು.

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಪೂರ್ವ ಹಾಗೂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾನಂತರ ಭಾರತದ ಬದುಕಿಗೆ ಕಟ್ಟೀಮನಿ ಅವರ ಬರಹಗಳು ತಕ್ಷಣದ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ನೀಡಿವೆ. ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಂಡದ್ದನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಖಂಡಿಸುವ ಛಾತಿ ಹೊಂದಿ ಮಠ ಮಾನ್ಯಗಳನ್ನು, ರಾಜಕಾರಣಿಗಳನ್ನು, ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ಯಾವ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯ ನೋಡದೆ ತರಾಟೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಇವರೆಲ್ಲರ ಆಷಾಢಭೂತಿತನವನ್ನು ದಾಖಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. 'ಜರತಾರಿ ಜಗದ್ಗುರು'ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಬರೆದ ನಂತರ ಅವರಿಗೆ ಕೆಲ ಮಠಾಧಿಪತಿಗಳಿಂದ ಜೀವ ಬೆದರಿಕೆಯಿತ್ತು. ಮಠಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಅನೈತಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ಸಮಾಜ ದ್ರೋಹಿಗಳಾದ ಡೋಂಗಿ ಸ್ವಾಮೀಜಿಗಳ ಯಥಾರ್ಥ ಚಿತ್ರಣದಿಂದ ಭಕ್ತ ಜನರಲ್ಲಿ ಜಾಗೃತಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವುದು ಲೇಖಕರ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. " ಈ ಕಾದಂಬರಿ ಪ್ರಕಟವಾದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ನಾಡಿನ ಮಠ ಮಾನ್ಯರನ್ನು ಓದುವ ವರ್ಗವು ಅನುಮಾನ- ಆತಂಕದಿಂದ ಕಂಡಿದ್ದು ವಾಸ್ತವ. ಪಾಪ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಲ್ಲವರು ಅಡ್ಡ ಹಾದಿ ಹಿಡಿಯದಂತೆ ಎಚ್ಚರ ಹೊಂದಿದುದು ನಿಜ. ಕಟ್ಟೀಮನಿಯವರ ಬರವಣಿಗೆಯು ಆ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ. ಈ ಕಾದಂಬರಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡ ಹೊಸತರಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಮಠ ಮಾನ್ಯಗಳನ್ನು ನಡುಗಿಸಿ ಬಿಟ್ಟಿತ್ತು. ಜನರಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಚಾರಕ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡಿತ್ತು. ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮಾಜದ ಮೇಲೆ ಎಂತಹ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಬೀರುತ್ತದೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಈ ಕಾದಂಬರಿ ಒಂದು ಉದಾಹರಣೆ" ಎಂದು ಮಾಲತಿ ಪಟ್ಟಣಶೆಟ್ಟಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.೩೫ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ತಮ್ಮ ಬರಹದ ಮೂಲಕವೇ ಗಟ್ಟಿಗೊಳಿಸುತ್ತಾ, ಅದಕ್ಕೊಂದು ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರೂ, ವಸಾಹತುಶಾಹಿಯನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸಿ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಪ್ರಗತಿಶೀಲಕ್ಕೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಆಯಾಮ ಕೊಡುವ ಬರಹ ನೀಡಿ, ಅಭಿನಂದನೆ ಮತ್ತು ಟೀಕೆಗಳೆರಡನ್ನೂ ಕಟ್ಟೀಮನಿ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ತೇಜಸ್ವಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ: "ಪ್ರಗತಿಶೀಲರಲ್ಲಿ...ಬಸವರಾಜ ಕಟ್ಟೀಮನಿಯವರು ಒಬ್ಬರೇ ಕುವೆಂಪು ಅವರಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತರಾಗಿ ಜಾತಿಪದ್ಧತಿ, ಸಂಪ

ರದಾಯ, ಮರಗಳು ಇವುಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯ ಕಹಳೆ ಊದಿದ್ದರು". (ಬಸವರಾಜ ಕಟ್ಟೀಮನಿ) ಅಂದಿನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬಹುಶಃ ಉಳಿದ ಬರಹಗಾರರು ಮಾಕ್ಸಾರ್ವದಿಗಳಾಗಿದ್ದರೂ, ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದ ಅನಿಷ್ಠಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಏನೂ ಹೇಳದೆ ವರ್ಗಸಂಘರ್ಷ, ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿ, ವರ್ಗರಹಿತ ಸರಾಜ ಇವುಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸುತ್ತಾ ಇಂಡಿಯಾ ದೇಶದ ಕರೋರವಾದ ವಾಸ್ತವಗಳನ್ನು ಮರೆತರು. ಆದರೆ ನಿರಂಜನ ಮತ್ತು ಕಟ್ಟೀಮನಿ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳು ಸಮಕಾಲೀನ ಸರಾಜದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ವಿದ್ಯಮಾನಗಳನ್ನು ವಸ್ತುವಾಗಿ ಹೂಂದಿದ್ದರಿಂದ ಅವರು ಹೆಚ್ಚು ಸರಾಜಮುಖಿ ಚಿಂತನೆಗಳ ಕಡೆಗೆ ಗಮನ ಹರಿಸಿದ್ದರು.

ನವ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ವೈಚಾರಿಕತೆ

ಯೂರೋಪಿನಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಎರಡು ಮಹಾಯುದ್ಧಗಳಿಂದ ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್ ಸೇರಿದಂತೆ ವಿವಿಧ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಅದರ ಪರಿಣಾಮ ತೀವರವಾಗಿ ಗೋಚರವಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯ ಜೀವಕ್ಕೆ ಬೆಲೆ ಇಲ್ಲದೇ ಸಾವೇ ಪ್ರಧಾನ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಮೂಡಿತ್ತು. ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ವೈರಾಗ್ಯ, ಬಡತನದ ಯಾತನೆ, ಅಸಂಖ್ಯ ಸಾವು ನೋವುಗಳು, ಜೀವನ ಸಂಕಷ್ಟಗಳು ಉಂಟಾಗಿ ಬದುಕಿನ ಮೌಲ್ಯಗಳು ಅಧಃಪತನಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ಬದುಕು ಅಧಃಪತನ, ಯಾಂತ್ರಿಕ, ಸತ್ವಹೀನ, ಬರಡು ಎಂಬ ಭಾವನೆಗಳು ಉಂಟಾಗಿದ್ದವು. ಬರಡಾದ ಮಾನವನ ಬದುಕನ್ನು, ಮೌಲ್ಯಗಳ ಅಧಃಪತನವನ್ನು 'ಎಲಿಯಟ್' ತನ್ನ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ರೀತಿಯ ತಂತರಗಳ ಮೂಲಕ ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದನು. ನವೋದಯ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ರಮ್ಯತೆಯಿದ್ದು, ನವೋದಯದ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳು ಮುಗಿದಿವೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಅದಕ್ಕಿಂತ ನಾವು ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಬರೆಯಬೇಕೆಂದು ಹೂರಟವರು ನವ್ಯರು. ಆದರ್ಶ ಮತ್ತು ವಸ್ತುಗಳ ಮುಖಾಮುಖಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಘರ್ಷಕ್ಕೂಳಾಗಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ದ್ವಂದ್ವವೇ ಈ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣ ಎಂಬ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನವ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಹುಟ್ಟಿ ಬಂದಿತ್ತು.

ದಲಿತ ಮತ್ತು ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವೈಚಾರಿಕತೆ

ಇಟಾಲಿಯನ್ ಮಾರ್ಕ್ಸಿಸ್ಟರ ಭಿನ್ನಮತೀಯ ಧ್ವನಿಯಾಗಿ ಹೂರಬಂದ ಸಬಾಲ್ವರ್ನ್ ಅಧ್ಯಯನವು ಒಂದು ಶಿಸ್ತಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಭಾರತದ ವಸಾಹತುಶಾಹಿ ಕಾಲವನ್ನು ಮರು ವಿಮರ್ಶಿಸಿತ್ತು. ದಲಿತ, ಕಾರ್ಮಿಕ, ರೈತ, ಮಹಿಳೆ ಐಡೆಂಟಿಟಿ ಮೂದಲಾದ ಚಳುವಳಿಗಳ ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕತೆಗಳನ್ನು ಸಬಾಲ್ವರ್ನ್ ಅಧ್ಯಯನ ಕ್ರಮದ ಮತ್ತು ಸಿದ್ಧಾಂತದ ವಿವಿಧ ನೆಲೆಗಳನ್ನು ಅದು ಚರ್ಚಿಸಿತು. ಸಬಾಲ್ವರ್ನ್ ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕೆಗೆ ಪ ಠರಖರತೆಯನ್ನು ಕೂಟ್ಟಿ ಖ್ಯಾತ ಚರಿತರಕಾರ ರಣಜಿತ್ ಗುಹಾ ಮತ್ತು ಅವರ ಸಂಗಡಿಗರಾದ ಪಾರ್ಥ ಚಟರ್ಜಿ, ಡೇವಿಸ್ ಅರ್ನಾಲ್ಡ್ ಮೂದಲಾದವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ

ಹೀಗಿದೆ: “ಒಪ್ಪಿತವಾದ ಚರಿತೆಯಲ್ಲಿ ದಾಖಲಾಗದೆ ಉಳಿದ ಕೆಳಜಾತಿ ಮತ್ತು ವರ್ಗ/ಸಮುದಾಯಗಳ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಈ ಗುಂಪುಗಳು ವಸಾಹತುಶಾಹಿಗೆ ಮತ್ತು ಸ್ಥಳೀಯ ಬಲಾಢ್ಯ ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಒಡ್ಡಿದ ಪ್ರತಿಭಟನೆ, ಪ್ರತಿರೋಧಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಮೂಲೆಗೆ ತಳ್ಳಲ್ಪಟ್ಟ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ, ಸಮುದಾಯಗಳ ಧ್ವನಿಗಳನ್ನು ದಾಖಲಿಸುವುದಾಗಿದೆ”(ವಿಜಯಪೂಣಚ್ಚ ತಂಬಂಡ,) ಪ್ರತಿರೋಧ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಥವಾ ಸಬಾಲ್ವರ್ನ್ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಕೇವಲ ಒಂದು ಜಾತಿಗೆ ಸೀಮಿತವಾಗದೇ, ಮೂಲೆ ಗುಂಪಾದ, ತಿರಸ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯ ನೀಡುವ ಕಳಕಳಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು.

ದಲಿತ ಸಂಘರ್ಷ ಸಮಿತಿ

ದಲಿತರು ತಮ್ಮ ದುಃಖಮಯ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸಲು ಒಂದು ಸಂಘಟನೆಯ ಅವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ಮನಗಂಡರು. ರಾಮಮನೋಹರ ಲೋಹಿಯಾ ಮತ್ತು ಅಂಬೇಡ್ಕರ್‌ರ ಚಿಂತನೆಗಳಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತರಾಗಿ ದಲಿತ ಚಳುವಳಿಯ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದ ದೇವನೂರ ಮಹಾದೇವ, ಬಿ. ಕೃಷ್ಣ ಣಪ್ಪ ಅವರು ದಲಿತ ಚಳುವಳಿಗೆ ಒಂದು ವಿಶಾಲವಾದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಆಯಾಮವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದರು. “ಜೆ. ಪಿ. ಚಳುವಳಿಯ ನಂತರ ಸಮಾಜವಾದಿಗಳೆಲ್ಲಾ ಜನತಾ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ವಿಲೀನವಾಗಿ ಸಮಾಜವಾದಿ ಆಂದೋಲನ ಕಣ್ಮರೆಯಾದ ನಂತರ ಪ್ರೊ. ಎಂ.ಡಿ. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎನ್.ಡಿ. ಸುಂದರೇಶ್, ಕಡಿದಾಳ ಶಾಮಣ್ಣ ಮುಂತಾದವರೆಲ್ಲಾ ರೈತ ಸಂಘವಾಗಿ ರೂಪಾಂತರಗೊಂಡಂತೆ, ದೇವನೂರ ಮಹಾದೇವ, ಬಿ. ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ಮೊದಲಾದ ದಲಿತರೆಲ್ಲ ದಲಿತ ಸಂಘರ್ಷ ಸಮಿತಿಯಾಗಿ ರೂಪಾಂತರಗೊಂಡರು. ಸಮಾಜವಾದಿ ಯುವಜನ ಸಭಾ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಿಗೆ ಮಾರು ಹೋಗಿದ್ದ ಬಿ.ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ಅವರು ಬಿ. ಬಸವಲಿಂಗಪ್ಪನವರ ಬೂಸಾ ಪ್ರಕರಣ, ಮಲ ಹೊರುವ ಪದ್ಧತಿ ನಿಷೇಧ ಚಳುವಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಹಾಜರಿಯಿತ್ತು. ಶುದ್ಧ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಜೊತೆಗೆ ದಲಿತ ಪ್ರಜೆ ಸಮ್ಮಿಳಿತಗೊಂಡು ಅದರೊಂದಿಗೆ ದಲಿತರಲ್ಲಿ ಜಾಗೃತಿ ಉಂಟಾಯಿತು.

ದಲಿತ ಪ್ರಜ್ಞಾ ಸ್ಫೋಟದ ವಿಭಿನ್ನ ಘಟ್ಟವಾದ ಈ ಸಂಘಟನೆಯು ಮೇಲ್ವಾರ್ತಿಯವರ ಅನ್ಯಾಯಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಸಿಡಿದೆದ್ದು,ಕಾರ್ಯಕರ್ತರ ಮೇಲಿನ ಹಲ್ಲೆಗಳು, ಅತ್ಯಾಚಾರಗಳ ನಿಲ್ಲುವಿಕೆಗೆ ತೀವ್ರ ಹೋರಾಟವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿತು. ಅದು ದಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆಸಿದ್ದಲ್ಲದೆ, ದಲಿತರ ಮೇಲಾಗುವ ಹಲ್ಲೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಲು ಬಿಡಿ ಬಿಡಿ ಹೋರಾಟಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಬೃಹತ್ ಸಂಘಟಿತ ಬಲ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವ ಮಾದರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿಯಿತು. ದಲಿತ ಸಂಘರ್ಷ ಸಮಿತಿಯು ಹುಟ್ಟಿಸಿದ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸವು ದಲಿತ ಜನಾಂಗಗಳ ಮೇಲೆ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿತ್ತು.

ಎಂಬುದಕ್ಕೆ 'ದಲಿತರ ಸಂಘ' ನಮ್ಮೊರನಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾಗ ಹೀಗೆ ಯಾವ ಮಗನು ಮಾತಾಡಂಗಿರ್ಲಿಲ್ಲ' ಎಂದ ದಲಿತ ಯುವತಿಯ ಮಾತೇ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ.

ಕರಪತ್ರ ಮತ್ತು ಹಾಡುಗಳು

ದಲಿತ ಕಲಾ ಮಂಡಲಿಯು ತನ್ನ ಕಲಾಪರಕಾರದ ಹಾಡುಗಳ ಮೂಲಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯ ಮತ್ತು ಆಕ್ರೋಶವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿತು. ಭೂಮಾಲೀಕರಿಂದ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ದೌರ್ಜನ್ಯ, ದರ್ಪಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಟ, ಜಾತಿ ವಿನಾಶದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಮೊದಲ ಹೆಜ್ಜೆ ಜಯಾದ ಅಂತರ್ಜಾತಿಯ ವಿವಾಹಗಳ ಮೂಲಕ ಆ ಸಂಘಟನೆಯು ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆಯ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಹರಡುತ್ತಾ ಬಂದಿತು. ಅದೇ ಅವಧಿಗೆ ಡಾ. ಸಿದ್ದಲಿಂಗಯ್ಯನವರ 'ಹೊಲೆ ಮಾದಿಗರ ಹಾಡು' ಸಂಕಲನದ 'ಇಕ್ರಲ-ವದರಾ, ಈ ನನ್ ಮಕ್ಕಳ ಚರ್ಮ ಎಬ್ಬಲಾ' ಎನ್ನುವ ರೋಚ್ಛಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ ಆಕ್ರೋಶದಾದ ಧ್ವನಿಯು ಸಾಹಿತ್ಯಿಕವಾಗಿ ಹೊಸ ಬಂಧವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿತು.

ಶೂದ್ರ, ಆಂದೋಲನ, ದಲಿತವಾಯ್ಸ್, ಸಂಕರಮಣ, ಅನ್ವೇಷಣೆ, ಮುಂಗಾರು, ದಲಿತ, ದಲಿತವಾಣಿ, ಸಂವಾದ, ಪಂಚಮ, ದಲಿತ ಬಂಧು ಹಾಗೂ ಇತರ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ದಲಿತರ ಹೋರಾಟ ಮತ್ತು ಕನಸುಗಳನ್ನು ನಿಖರವಾಗಿ ದಾಖಲಿಸುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿವೆ. ಬಹು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ರಕಷಣೆಗೆ ಪಣ ತೊಟ್ಟು 'ಕಲೆಗಾಗಿ ಕಲೆ ಅಲ್ಲ ಬದುಕಿಗಾಗಿ ಕಲೆ, ಜನರಿಗಾಗಿ ಕಲೆ' ಎನ್ನುವ ಆಶಯವನ್ನು ಹೊತ್ತು ೧೯೭೫ರಲ್ಲಿ 'ಸಮುದಾಯ' ರಂಗತಂಡ ಹುಟ್ಟಿತು. ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ವಿರುದ್ಧ ಸಿಡಿದ ಪರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕ ಚಳುವಳಿಯ ಭಾಗವಾಗಿ ಹೊಮ್ಮಿದ ಇದು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚಳುವಳಿಯ ಮುಂಚೂಣಿಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಸದಾ ಸಮಕಾಲೀನ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸವಾಲುಗಳಿಗೆ ಸ್ಪಂದಿಸುತ್ತಾ ಜನಮುಖ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಗಟ್ಟಿಗೊಳಿಸಲು ದಲಿತ, ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳು ಈಗಲೂ ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದೆ. ಬಹು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ರಕ್ಷಣೆ, ಏಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಹೇರಿಕೆಯ ವಿರುದ್ಧ ತೀವ್ರ ಪ್ರತಿರೋಧವನ್ನು ಒಡ್ಡುತ್ತಾ ಬರುತ್ತಿದೆ.

ದಲಿತರು ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರಭುತ್ವ

ಶೋಷಿತರ ನೆಲೆಯಿಂದಲೇ ಬಂದವರಾಗಿದ್ದ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರು ತಲತಲಾಂತರಗಳಿಂದ ಹಿಂದೂಗಳ ಕಪಿಮುಷ್ಠಿಯೊಳಗೆ ಬಂಧಿತರಾಗಿದ್ದ ದಲಿತರ ಸುಧಾರಣೆಗೆ ರಾಜಕೀಯ ಚಿಂತನೆ ನಡೆಸಿದ್ದರು. ಈ ಚಿಂತನೆಯು ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಬೇರೆ ಎಲ್ಲಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕಿಂತ ಪರಜಾಪ ರಭುತ್ವದಿಂದ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರ ಉದ್ಧಾರ ಸಾಧ್ಯವೆಂದು

ಮನಗಂಡಿದ್ದರು. ಈ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಮಾದರಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಉತ್ತರಪ ರದೇಶ ಮತ್ತು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರಗಳು ಖಚಿತವಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸಿವೆ. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬದಲಾದ ರಾಜಕೀಯ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಲ್ಲಿ ದಲಿತ ಸಂಘಟನೆಗಳು ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುವ ಕುರಿತು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾ ಬಂದಿವೆ. ಬಹುಜನ ಸಮಾಜ ಪಕ್ಷ ಹಾಗೂ ಸರ್ವೋದಯ ಕರ್ನಾಟಕ ಪಕ್ಷಗಳು ಬೆಳೆಯತೊಡಗಿವೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟ್ ಪಕ್ಷಗಳು ಕೂಡ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ವೈಚಾರಿಕತೆಯನ್ನು ಬಿತ್ತಿ ವೈಚಾರಿಕತೆ ಹಾಗೂ ಬದಲಾವಣೆಯ ಪರವಾದ ರಾಜಕೀಯ ಧೋರಣೆಗಳನ್ನು ಜನರಲ್ಲಿ ರೂಪಿಸಿವೆ.

ಹೊಸ ತಲೆಮಾರಿನ ಕವಿ, ಕವಯಿತ್ರಿಯರು, ಬರಹಗಾರರು, ಚಿಂತಕರು, ಬಂಡಾಯ, ದಲಿತ, ಮಾರ್ಕ್ಸವಾದಿ, ಸ್ಟ್ರಿವಾದಿ ಮುಂತಾದ ಈ ಎಲ್ಲ ತಾತ್ವಿಕತೆಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿ ಹೊಸ ಕಾಲದ ಅಗತ್ಯಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಮರುಮಂಡನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅಂದರೆ, ಕಳೆದ ನಾಲ್ಕು ದಶಕಗಳ ವಿವಿಧ ವೈಚಾರಿಕ ನೋಟಕರಮಗಳು ಇವತ್ತು ಮರುಹುಟ್ಟು ಪಡೆದು ಹೊಸ ಹೊಸ ಆಕಾರಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿವೆ ಎಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು.

ಉಪಸಂಹಾರ

ಭಾರತೀಯ ವೈಚಾರಿಕತೆಯ ಪ್ರಾಚೀನ ಘಟ್ಟಗಳು, ಕನ್ನಡ ವೈಚಾರಿಕತೆಯ ಪೂರ್ವ ಹಾಗೂ ಆಧುನಿಕ ಘಟ್ಟಗಳು, ಇಂದಿನ ದೇಶಿ ವೈಚಾರಿಕ ಮಾರ್ಗಗಳ ಮರು ಹುಡುಕಾಟಗಳು, ಆಧುನಿಕ ಜಾತ್ಯತೀತತೆ, ಎಡಪಂಥೀಯ ಚಿಂತನೆ, ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಮನೋಭಾವ, ಸ್ಟ್ರಿವಾದ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಇಂದಿನ ಹೊಸ ತಲೆಮಾರುಗಳ ಚಿಂತನಾಕ ರಮದಲ್ಲಿ ಬೆರೆಯುವ ರೀತಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ, ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವೈಚಾರಿಕ ನೆಲೆಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಘಟನೆಗಳು, ವೈಚಾರಿಕ ನೆಲೆಯ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳ ಹುಟ್ಟಿನವರೆಗೂ ನಡೆದಿರುವ ಬೆಳವಣಿಗೆಗಳನ್ನು ಈ ಅಧ್ಯಯನ ಗುರುತಿಸಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ, ಹಿಂದೆಂದಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ವೈಚಾರಿಕ ಕೃತಿಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿರುವ ಹಾಗೂ ಅವಕ್ಕೆ ಬಹು ಬೇಡಿಕೆಯಿರುವ ಈ ಕಾಲ ವೈಚಾರಿಕತೆಯ ಬಹುಮುಖ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಹಾಗೂ ಅವೈಚಾರಿಕತೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ಪಕ್ಕವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಈ ಸಂಶೋಧನೆ ನಂಬುತ್ತದೆ. ಮೌಢ್ಯದ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ಎಸೆಮ್ಮೆಸ್, ಇಂರೆಟ್ ಹಾಗೂ ಟೆಲಿವಿಷನ್‌ನಂಥ ಕ್ಷಿಪ್ರ ಸಂವಹನದ ಮಾಧ್ಯಮಗಳನ್ನೂ ಬಳಸುವ ಅವಕಾಶವುಳ್ಳ ಈ ಕಾಲ ಮೂಲಕ ನಂಬಿಕೆ, ಅಂಧ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ವಿರುದ್ಧದ ವೈಚಾರಿಕ ಹೋರಾಟಗಳಿಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿಯೂ ಇದೆ ಎಂದು ನಂಬಲು ಕಾರಣಗಳಿವೆ. ಆ ಮೂಲಕ ಜಾತಿರಹಿತವಾದ, ಸರ್ವಸಮಾನತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸಮಾಜ ರಚನೆಯ ಆಶಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ವೈಚಾರಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯದ ರಚನೆ ಹಾಗೂ ಸಂವಹನದ ಮೂಲಕ ನಾವು ಸಾಧಿಸಬಹುದು ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆಯೂ ಇಲ್ಲಿದೆ. ಶಾಲಾ ಕಾಲೇಜುಗಳಲ್ಲಿ, ಸಾರ್ವಜನಿಕ

ವಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಜನಪ್ರಿಯ ಮಾಧ್ಯಮಗಳಲ್ಲಿ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಆಲೋಚನೆ, ಜಾತ್ಯತೀತ ತತ್ವಗಳ ಪ್ರಸಾರ ಹೆಚ್ಚುಹೆಚ್ಚು ಆಗಬೇಕು ಎಂಬುದು ಕೂಡ ಎಲ್ಲ ವೈಚಾರಿಕರ ಆಶಯವಾಗಿದೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವೀಕಾರ ಹಾಗೂ ನಿರಾಕರಣೆ ಎರಡೂ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥ ಹಾಗೂ ಮುಕ್ತ ವೈಚಾರಿಕ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಬಹುದು ಎಂಬ ಅಶಾವಾದವೂ ಈ ಲೇಖನದ ಹಿಂದಿದೆ.

ಪರಮಾರ್ಶನಗ್ರಂಥಗಳು

1. ಅಂಕಣ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಹಕಾರಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮಂಡಳಿ ನಿಯಮಿತ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೬೬,
2. ಹುಳಿಮಾವಿನ ಮರ, ಪತ್ರಿಕೆ ಪ್ರಕಾಶನ,, ಬಸವನಗುಡಿ, ಬೆಂಗಳೂರು,
3. ವಿಜಯಪೂರ್ಣಚ್ಚ ತಂಬಂಡ, ಕೆಳವರ್ಗದ ಪರತಿಭಟನೆ ಸಬಾಲ್ಪ್ ಚರಿತರ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಕರಮ ಮತ್ತು ವಿಮರ್ಶೆ, ಪರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೦೯,
4. ಬಸವರಾಜ ಕಟ್ಟೀಮನಿ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ, ನವದೆಹಲಿ, ೧೯೯೯,
5. ಅರವಿಂದ ಮಾಲಗತ್ತಿ, ದಲಿತಮಾರ್ಗ, ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೨೦೦೨,
6. ಸಂ, ಡಾ. ಅರ್ಜುನ ಗೊಳಸಂಗಿ, ದಲಿತಜ್ಞ: ದಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು, ಗದಗ, ೨೦೦೦
7. ದೇವಯ್ಯ ಹರವೆ, ದಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಇತರ ಲೇಖನಗಳು, ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆ, ೧೯೯೧,
8. ಡಾ. ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಬಿಳಿಮಲೆ, ಬಂಡಾಯ-ದಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೯೨,
9. ನವ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನ, ಪರಿಸರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾಶನ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ೧೯೯೦,